

rovněž týkají se bezprostředně věci nemovité, avšak nikoli jako věci hlavní, jako na př. koupě obchodního podniku, k němuž náleží nemovitost, aniž poskytování hypotékárních zápůjček, poněvadž tu nabytí pohledávky je věcí hlavní, zástavní právo toliko akcesoriem, leč že by hypoteka pro pohledávku již stávající samostatně byla zřízena; rovněž nespadá pod čl. 275, zjedná-li si kdo movité věci jako věci samostatné za tím účelem, aby jich užil pro nemovitost nebo v nemovitosti, ku př. příslušenství, stroje, plynové roury atd.; věci opatřeny resp. dodány byly jako movité, úmysl nabyvatele tu nerozhoduje, ačkoli ovšem lze tu pak mluvit toliko o obchodu akcesorním a nikoli o absolutním obchodu dle čl. 271 č. 1.

VI. Dle toho, zdali právní jednání jest obchodem na straně obou kontrahentů či toliko jednoho z nich, mluví se o obchodech jednostranných a dvoustranných; i když právní jednání však jest toliko jednostranným obchodem, sluší dle čl. 277 obch. zák. užití ustanovení čtvrté knihy obch. zák. pro oba kontrahenty, pokud z ustanovení těchto samotných neplyne, že vztahují se toliko na onoho kontrahenta, na jehož straně jednání ono jest obchodem.

VII. Obchod jsa právním jednáním předpokládá způsobilost k právům a k činům jednajících, jež se posuzuje dle práva občanského. Je-li však právní jednání ve smyslu obch. zák. obchodem, nepozbývá pak této povahy ani když kontrahentovi vzhledem k jeho úřadu nebo stavu nebo z policejních aneb jinakých podobných důvodů jest zapověděno obchod provozovati (čl. 276 srv. též čl. 11 obch. zák.). Tím však sluší rozuměti toliko zákazy bezprostředně na osobu se vztahující, nikoli zákonné zákazy obchodu s jistými druhy věcí ku př. cizozemské prémiové dlužní úpisy zmíněné v §§ 2. a 3. zák. ze dne 28. března 1889 č. 32 ř. z.

VIII. Výraz »obchod« slouží netoliko k označení právního jednání, jež sluší posuzovati podle obchodního práva, nýbrž užívá se ho též v témž významu jako slova »závodní jmění« značícího souhrn a výsledek aktiv a passiv, dále k označení živnostenské činnosti a živnosti kupcovy a zahrnuje též obchodní podnik jako souhrn základů, na nichž provozování resp. pokračování v konkrétní obchodní živnosti spočívá; v tomto smyslu jest rozuměti výrazu »obchod« v čl. 22, 23 a 24 odst. 1. obch. z. O převodu obchodu v tomto smyslu a o převodu firmy srv. čl. »Firma«.

Literatura: Randa, Soukromé obchodní právo rak., Praha, 1894. 4. vyd.

Obchody bursovní viz čl. Bursa.

Obchody diferenční.

Diferenční obchody jsou na určitou lhůtu uzavřené smlouvy o dodání cenných papírů, předmětů obchodu bursovního a zboží, které mají tržní nebo bursovní hodnotu, při čemž úmysl kontrahentů a srovnalé jich vůle pouze a výhradně k tomu se nese, aby rozdíl mezi smlouvenou cenou zboží tvořícího předmět této smlouvy a mezi cenou tržní a bursovní v den dodání vyplacen byl tou stranou, která při tom prodělá; tedy při klesnutí ceny bude rozdíl vyplacen kupcem, při stoupnutí prodátelem. Ku podstatě obchodu diferenčního v právním smyslu náleží tedy mlčky neb výslovně učiněná úmluva stran, že skutečné dodání resp. odebrání zboží tvořícího předmět smlouvy nesmí být žádáno, nýbrž právo resp. povinnost každého kontrahenta obmezuje se na pohledávání resp. vyplacení rozdílu

vypočteného dle zásady svrchu uvedené. Takovýto diferenční obchod spadá pod pojem sázky v § 1271 o. o. z. vyměřený, ježto základem smlouvy dle pravé jeho povahy (§ 916 o. o. z.) posuzované jest pouze rozdílné mínění obou kontrahentů; kupec za to má, že cena zboží stoupne, kdežto prodávatel očekává jeho klesnutí. Sázka pak určena jest co do obnosu úmluvou stran. Žalovatelnými nároky z obchodů diferenčních dle § 1271 o. o. z. nejsou, vyjímaje ten případ, jestli a pokud obnos rozdíl kryjící soudně nebo mimosoudně byl uložen nebo vzniknou-li z obchodů bursovních t. j. z obchodů uzavřených »ve veřejné místnosti bursovní ve stanoveném čase bursovním o takových předmětech, které na dotyčné burse prodávány a znamenány býti směřjí« (§ 12. zákona ze dne 1. dubna 1875 č. 67 ř. z.), pro kterýžto případ námitka, že tu jde o sázku neb hru, podle § 13. zák. ze dne 1. dubna 1875 č. 67. ř. z. výslovně jest vyloučena. Zaplatí-li se rozdíl, nemůže nikterak dle § 1271 o. o. z. býti nazpět požadován. Z řečeného plyne, že podle úmyslu stran každá smlouva dodávací mající ráz některé z různých forem obchodů bursovních může býti posuzována jako obchod diferenční; rozhodnou vždy jest mlčky neb výslovně učiněná úmluva stran, aby místo skutečného (hmotného) dodání resp. odebrání zboží nastoupilo vyrovnání zisku resp. ztráty rozdílem počítaným dle obsahu smlouvy. Pro případ sporu bude ovšem míti zhusta nemalý význam okolnost, jinak při pojmové známce diferenčního obchodu nepodstatná, zda-li totiž strany výslovně navzájem se zřekly skutečného dodání resp. odebrání zboží, či má-li se předpokládati dle okolností jednoduchá, mlčky projevená shoda jejich. Kdyby platil princip volného uvažování důkazů, měl by ohled na četné individuální momenty a životní poměry stran, které se dokazování dle řádu soudního platnému vymykají, za následek nežalovatelnost mnohých takových nároků, jak o tom svědčí praxe říšského soudu a vrchního obchodního soudu říšského v Německu. Nelzeť nežalovatelnost obchodů diferenčních v případech zhusta se opětuujících dovésti tvrzením, že bankovní obchod obstarává kommissionářsky koupi nebo prodej zboží nebo cenných papírů proti složení jistého obnosu; neboť tomu odporuje u nás kromě principu formálního důkazu a kromě předpisu § 887 o. o. z. i názor naší judikatury, dle kterého nezrušuje se obchod kommissionářský (čl. 376 obch. zák.), změnou jeho v obchod dodávací tehdy, vstoupí-li kommissionář v koupi nebo prodej svého kommittenta jako samokontrahent. (Sb. »Adler a Cl.« 1128 a 1187). Nejsou tedy právníckými zvláštnostmi ony smlouvy kupní nebo dodávací o cenných papírech nebo zboží s časem plnění zcela přesně ustanoveným, při kterých jedna nebo obě strany již z předu nemají úmyslu ani s to nejsou, aby zboží odebraly resp. dodaly, nýbrž vůle jejich k tomu se nese, by vzájemným plněním jedna strana získala a druhá prodělala, event. aby obchodem stravným (report) spekulace se prodloužila; není zde však předchozího srozumění, kterým by sprostěna byla každá strana od faktického plnění zaplacením rozdílu. Hospodářský ráz takovýchto po právu nenařikatelných obchodů diferenčních jest ovšem týž jako u pravého obchodu diferenčního, schází však jim podstatná známka smlouvy o sázku. Přenesitelnost závazku k dodání resp. k odebrání, kteráž podmíněna jest požadavky obchodu bursovního a kteráž ve všech statutech bursovních se předpokládá, nevyhledává toho, aby strany na vzájem výslovně se zřekly faktického plnění, třeba by obchod takový obě uzavřely za účelem hry diferenční. (Viz. čl. Bursa, VIII.).